

ЖАМОАТ ТАРТИБИГА ҚАРШИ ҲУҚУҚБУЗАРЛИКЛАРНИНГ ПРОФИЛАКТИКАСИДА ИЧКИ ИШЛАР ОРГАНЛАРИ ВА МИЛЛИЙ ГВАРДИЯНИНГ ҲАМКОРЛИГИ

Мухаммадинов Музаффар Шавкатжон ўғли

Ўзбекистон Республикаси ИИВ Академияси

3-ўқув курси 323-гуруҳ курсанти

Нигматов Шерзод Нигматжонович

Ўзбекистон Республикаси ИИВ Академияси

Давлат-ҳуқуқий фанлар ва инсон ҳуқуқларини

таъминлаш кафедраси ўқитувчиси, майор

Аннотация: Мақолада Ўзбекистонда жамоат тартиби тушунчаси, жамоат тартибига тажовуз қилувчи маъмурий ҳуқуқбузарликлар ва уларни профилактика қилишда ички ишлар органлари ва Миллий гвардия органларининг ҳамкорлик механизмлари таҳлил қилинган. Жамоат тартиби ва хавфсизликни таъминлашда ҳуқуқий меъёрлар, профилактика тадбирлари ва қонунчилик асослари ўрганилган. Шунингдек, ҳуқуқбузарликларнинг омиллари, замонавий таҳдидлар ва профилактика фаолиятидаги амалиётлар ҳақида фикрлар келтирилган. Мақола профилактика ва ҳуқуқбузарликларни аниқлашда давлат ва жамоат ҳамкорлигининг аҳамиятини кўрсатади.

Калит сўзлар: Жамоат тартиби, жамоат хавфсизлиги, маъмурий ҳуқуқбузарлик, ички ишлар органлари, Миллий гвардия, профилактика, ҳуқуқий ҳамкорлик.

Жамоат тартиби – фуқароларнинг жамоат жойларида осойишта ва хавфсиз яшашини таъминлайдиган ҳуқуқий ва ижтимоий меъёрлар мажмуи ҳисобланади. Жамоат тартиби бузилиши фуқароларнинг ҳуқуқ ва эркинликларига, давлат ва жамоат хавфсизлигига салбий таъсир кўрсатади. Ўзбекистонда жамоат тартибини таъминлаш ва ҳуқуқбузарликларнинг олдини олиш вазифаси ички ишлар органлари ва Миллий гвардиянинг асосий мандатларидан бири ҳисобланади. Бу мақолада жамоат тартиби тушунчаси, унинг бузилишига сабабчи бўладиган маъмурий ҳуқуқбузарликлар ва уларга қарши профилактика тадбирларини ташкил қилишда ушбу органларнинг ҳамкорлиги таҳлил қилинади.

“Жамоат тартиби” тушунчаси ҳуқуқшуносликда (айниқса, маъмурий ҳуқуқ ва жамоат хавфсизлиги соҳасида) жамоат жойларида фуқароларнинг осойишта бирга яшаши, юриш-туриши ва хулқ-атворини тартибга солувчи қоидалар мажмуи сифатида талқин қилинади. Бу тушунча ҳуқуқий нормалар, ахлоқий

кадриятлар, урф-одатлар ва анъаналарга асосланади ҳамда фуқароларнинг жамоат жойларидаги хавфсизлигини, осойишталигини ва ҳуқуқларини таъминлашга қаратилган.

“Жамоат хавфсизлиги тўғрисида”ги қонун лойиҳасида (regulation.gov.uz да эълон қилинган) “жамоат тартиби” қуйидагича таърифланади: “жамоат тартиби – ахлоқ, маънавият, урф-одат ва анъаналар нормаларига асосланган жамоат ҳаётининг маълум бир тартибини белгилайдиган, фуқароларнинг жамоат жойларида бирга бўлганда юриш-туриш ҳуқуқий норма ва ҳуқ-атвор қоидалари мажмуи”. Ўзбекистон Республикаси Маъмурий жавобгарлик тўғрисидаги кодексида (lex.uz) жамоат тартибини бузиш (масалан, майда безорилик, жамоат жойларида спиртли ичимликлар истеъмол қилиш ва бошқа ҳуқуқбузарликлар) маъмурий жавобгарликка сабаб бўлади. Кодекснинг мақсадлари қаторида “давлат ва жамоат тартибини муҳофаза қилиш” алоҳида кўрсатилган.

Маъмурий ҳуқуқбузарлик — қонунчилик билан маъмурий жавобгарликка тортиш назарда тутилган, шахсга, фуқароларнинг ҳуқуқлари ва эркинликларига, мулкчиликка, давлат ва жамоат тартибига, табиий муҳитга тажовуз қилувчи ғайриҳуқуқий, айбли (қасддан ёки эҳтиётсизлик орқали) ҳаракат ёки ҳаракатсизлик. Шунингдек, мазкур кодекснинг махсус қисмида жамоат тартибига тажовуз қилувчи ҳуқуқбузарликлар алоҳида моддалар билан (масалан, 183-модда — майда безорилик каби) белгиланиб, улар учун маъмурий жавобгарлик белгиланган. Бу ҳолатлар жамоат жойларида тартибни бузувчи, бошқаларнинг осойишталигини бузадиган ҳаракатларни ўз ичига олади.

Жамоат тартибига тажовуз қилувчи ҳуқуқбузарликлар — жамоат тартиби ва жамоат жойларида осойишталикни сақлашга қаратилган қоидаларни бузувчи, бошқаларнинг ҳуқуқлари ва эркинликларига, жамоат тартибига салбий таъсир кўрсатадиган, қасдан ёки эҳтиётсизлик билан содир этилган ҳаракат (ёки ҳаракатсизлик), бундай бўлганида ҳуқуқбузарлик маъмурий жавобгарликка сабаб бўлади. Бу — маъмурий ҳуқуқбузарликнинг бир тури бўлиб, шахснинг жамоат жойида бошқаларга халақит бериш, тартибни бузиш, салбий руҳиятда бўлиш каби ҳаракатларини қамраб олади. Ҳуқуқбузарлик қасддан ёки эҳтиётсизлик орқали содир этилиши мумкин. Ушбу ҳуқуқбузарликлар жамоат тартибига, фуқароларнинг осойишталиги ва ҳуқуқларига таъсир қилиши билан фарқланади.

Булар жамоат тартибига тажовуз қилувчи маъмурий ҳуқуқбузарликлар бўлиб, уларнинг умумий объекти — жамоатнинг тинчлиги, осойишталиги, хавфсизлиги ва ижтимоий тартибдир. Ҳар бир модда жамоат жойларида содир этиладиган ноқонуний, тартиб-интизомни бузувчи ҳаракатларни қамраб олади. Жавобгарлик одатда жарима, маъмурий қамоқ ёки бошқа маъмурий жазо чоралари шаклида бўлади. 183-модда майда безорилик мазмуни жамоат

жойларида тартибни бузиш, нормаларга зид равишда ўзини ноодатий, таҳқирловчи, бошқаларни кўрқитиш ёки жамоат тартибини бузадиган тарзда олиб юриш. Бу модда жамоат тартибига таъсир қиладиган энг кенг тарқалган ҳуқуқбузарликни камраб олади. Жамоат жойларида бошқаларнинг осойишталигини бузиш, шовқин-сурон қилиш, жуда ноҳуш ташкилий ҳаракатлар майда безориликка киритилади. Ушбу модда билан оддий ҳуқуқбузарликлар маъмурий жазога тортилади (масалан, жарима ёки маъмурий қамок) 184-модда — Диний ёки маданий мазмундаги материаллар билан боғлиқ ҳуқуқбузарликлар мазмуни қонунга хилоф равишда диний мазмундаги материалларни тайёрлаш, сақлаш, тарқатиш, жамоат жойларида муайян кийим ёки белгилар билан бўлиш (масалан, шахсни идентификация қилиш имконини чекловчи ҳолат) билан боғлиқ жавобгарликлар. Бу ерда жамоат тартиби билан бирга миллий ва диний келажакли муносабатлар хавфсизлигини таъминлаш кўзда тутилади. Масалан, жамоатда шахсини аниқлашнинг имконсиз бўлган даражада юзни тўсиши ҳам жавобгарликка сабаб бўлади бу ижтимоий муносабатларда хавфсизлик ва назоратни сақлашга қаратилган қоидалардан бири сифатида қабул қилинган. Модданинг мақсади жамоат жойларида идентификацияни чеклаш орқали хавфсизликни бузувчи ҳолатларни олдини олишдир.

Ички ишлар органларининг фаолияти — мамлакатда конституциявий тартибни, фуқароларнинг ҳуқуқ ва эркинликларини, жисмоний шахслар ва юридик шахсларнинг мулкани ҳимоя қилиш, шунингдек ҳуқуқбузарликларнинг олдини олиш ва профилактикасини таъминлашдан иборат. Қонунда ички ишлар органларининг вазифалари қаторида жамоат тартибини муҳофаза қилиш ва ҳуқуқбузарликларни олдини олиш белгиланган. Бу вазифалар жамоат жойларида босқичма-босқич хавфсизликни таъминлашни, ҳуқуқбузарликларни тезда аниқлаш ва уларга чора кўришни ўз ичига олади. Ички ишлар органларининг жамоат тартибига тажовуз қилувчи ҳуқуқбузарликларга қарши фаолиятида Ҳуқуқий механизмлар ва йўналишлар сифатида қуйидагиларни келтириш мумкин:

Профилактика ва олдини олиш:

-ИИВ ходимлари ҳуқуқбузарликлар содир бўлишидан олдин уни аниқлаш ва профилактиковать қилиш бўйича фаол иштироқ этади;

-Жамоат тартибига зид ҳаракатлар (масалан, майда безорилик, тинч аҳолини безовта этиш) профилактикаси ички ишларнинг доимий вазифаларидир.

Ходимларнинг ҳуқуқий асосда ҳаракатланиши:

-қонун ҳуқуқбузарликни олдини олиш ва жамоат тартибини сақлаш учун ички ишлар ходимларига белгиланган ваколатлар, мажбуриятлар ва чекловларни белгилайди.

-ходимлар қонунийлик, очиқлик ва фуқаролар ҳуқуқларига риоя қилиш принциплари асосида ҳаракат қилиниши таъкидланган. МЖТҚда белгиланган жамоат тартибига тажовуз қилувчи ҳуқуқбузарликлар (мисол учун майда безорилик ва бошқа ушбу турдаги ҳуқуқбузарликлар)ни аниқлаш, уларга ҳуқуқий баҳо бериш ва жавобгарлик белгиланиши ички ишлар органлари фаолияти натижасида содир бўлган ҳолатларда:

-ходимлар ҳуқуқбузарликларни аниқлайди ва ҳуқуқий тартибда қайд этади;

-майда ва бошқа жамоат тартибига тажовуз қилувчи ҳуқуқбузарликлар учун шахсларни жавобгарликка тортиш бўйича чора кўради. Бу кодексда назарда тутилган ҳуқуқбузарликларни текшириш ва жавобгар қилиш ички ишлар органларининг зиммасига киради. Жамоат тартибига тажовуз қилувчи ҳуқуқбузарликларга қарши курашнинг долзарбилиги қуйидаги асосий омиллар билан изоҳланади:

-Жамоат хавфсизлигини таъминлаш. Бундай ҳуқуқбузарликлар (безорилик, жамоат жойларида жанжал, шовқин-сурон, маст ҳолда тартиб бузиш ва ҳ.к.) фуқароларнинг ҳаёти, соғлиғи ва мулкига хавф туғдиради. Уларга қарши кураш жамиятда тинчлик ва барқарорликни сақлашга хизмат қилади.

Фуқароларнинг ҳуқуқ ва эркинликларини ҳимоя қилиш. Жамоат тартиби бузилиши бошқа шахсларнинг эркин ҳаракатланиш, дам олиш ва хавфсиз муҳитда яшаш ҳуқуқини чеклайди. Шунинг учун бундай ҳуқуқбузарликларнинг олдини олиш ҳар бир инсоннинг қонуний манфаатларини ҳимоя қилади.

Оғир жиноятларнинг олдини олиш. Кўп ҳолларда майда ҳуқуқбузарликлар ўз вақтида бартараф этилмаса, улар оғир жиноятларга олиб келиши мумкин. Шу боис профилактика ва эрта чора кўриш жиноятчиликнинг ўсишини чеклайди. Шу сабабли жамоат тартибига тажовуз қилувчи ҳуқуқбузарликларга қарши кураш давлат, ҳуқуқни муҳофаза қилувчи органлар ва бутун жамият учун доимо долзарб вазифа ҳисобланади.

Ички ишлар органлари Ўзбекистонда жамоат тартибига тажовуз қилувчи ҳуқуқбузарликларнинг олдини олиш, аниқлаш ва бартараф этиш бўйича асосий ваколатли органлардан биридир. Улар вазифаларини қонунчилик билан белгиланган принциплар (қонунийлик, очиқлик, фуқаролар ҳуқуқлари ҳимояси) асосида амалга оширади. Жамоат тартибига тажовуз қилувчи ҳуқуқбузарликлар юз берганда ички ишлар ходимлари ҳуқуқий асосда чора кўради, ҳуқуқбузарларни тегишли ҳуқуқий жавобгарликка тортишни таъминлайди.

Ўзбекистонда Миллий гвардия (МГ) ва Ички ишлар вазирлиги (ИИВ) органлари жамоат хавфсизлигини таъминлаш ва ҳуқуқбузарликларнинг олдини олишда муҳим ҳамкорликни амалга оширади. Ушбу ҳамкорлик қонунчилик асосида ташкил этилиб, қўшма патруллар, профилактик тадбирлар ва ахборот алмашинуви орқали амалга оширилади.

2020-йил 18 ноябрда қабул қилинган Миллий гвардия тўғрисидаги ЎРҚ-647-сон Қонун (хужжат рақами 5128310) асосида — жамоат тартибига тажовуз қилувчи ҳуқуқбузарликлар (маъмурий ҳуқуқбузарликлар) бўйича Миллий гвардияга юклатилган асосий вазифаларини — умумий ва махсус мандатлар контекстида тушунтириб ўтиш мумкин. Қонуннинг мақсади — Миллий гвардия фаолиятини тартибга солиш, унга ҳуқуқбузарликлар профилактикаси ва жамоат тартибини таъминлаш бўйича махсус ваколатлар бериш. Миллий гвардия — ҳуқуқни муҳофаза қилишга доир махсус тузилма бўлиб, жамоат хавфсизлигини таъминлаш ва жиноятчиликка, ҳуқуқбузарликларга қарши курашда иштирок этади. Қонуннинг 3-моддасида Миллий гвардиянинг асосий вазифалари орасида жамоат тартиби ва ҳуқуқбузарликларни профилактика қилиш, жамоат тартибини сақлаш, ҳуқуқбузарлик содир этган шахсларга нисбатан чора кўриш каби мажбуриятларни белгилайди. Ушбу мажбуриятлар жисмоний шахслар ва юридик шахсларнинг ҳуқуқлари, эркинликлари ва қонун билан кўриқланадиган манфаатларини ҳимоя қилишда, жамоат тартибини сақлаш ва ҳуқуқбузарликларнинг олдини олиш, жумладан оммавий тадбирлар, митинглар, йиғилишлар, намойишлар, кўп одам тўпланган жойларда тартибни таъминлашда, жамоат хавфсизлигини таъминлаш мақсадида ҳуқуқбузарлик профилактикаси, ҳуқуқбузарликларга сабаб бўлаётган шарт-шароитларни аниқлаш ва уларни бартараф этишда номоён бўлади. Миллий гвардия органларига бу вазифалар шарт ва зарур эканлигини қуйида кўриб чиқадиган бўлсак. Биринчидан жамоат тартибига, фуқаролар хавфсизлигига ва қонун устуворлигига таҳдид солувчи ҳуқуқбузарликлар — жамият фаровонлиги ва барқарорлиги учун хавф. Шу сабабли, масъул орган — Миллий гвардия — ҳуқуқий мандатлар билан таъминланган (Маъмурий ҳуқуқбузарлик тавсифи ва жавобгарликни белгилайдиган меъёрлар). Фақат жиноий жавобгарлик билан чекланиб қолмасдан, маъмурий жавобгарлик тўғрисидаги тизим орқали тез ва самарали чора кўриш имконияти — ҳуқуқбузарликларнинг кўпайиб кетишини олдини олишда муҳим¹.

Ички ишлар органлари ва Миллий гвардия жамоат тартибига қарши ҳуқуқбузарликларни олдини олишда қуйидагича ҳамкорлик қилади:

Жамоат тартиби йўналишида Ички ишлар органлари Жамоат хавфсизлигини таъминлаш, ҳуқуқбузарликларни аниқлаш ва профилактика қилиш, маъмурий чоралар қўллаш каби вазифаларни бажаришда, Миллий гвардия эса оммавий тадбирларда тартибни сақлаш, ҳуқуқбузарликларни тезкор аниқлаш ва ҳуқуқий чора кўришда биргаликда митинглар, йиғилишлар ва спорт тадбирлари кўринишидаги тадбирларда ҳамкорликдаги фаолиятни олиб

¹ https://darakchi.uz/uz/165734?utm_

борадилар.

Махсус профилактика йўналишида Ички ишлар органлари илгари судланган шахслар, алкоголь/гиёҳванд моддаларни истеъмол қилувчилар, вояга етмаганлар ўртасида профилактика тадбирларида, Миллий гвардия органлари махсус профилактика тадбирларда ҳуқуқий қўллаб-қувватлаш ва қонуний куч қўллашда ҳамкорликдаги фаолиятни олиб борадилар.

Миллий гвардия ва Ички ишлар органларининг ҳамкорлигини амалий жиҳатларини қўйидагиларда кўриш мумкин:

-Профилактика тадбирлари

Ички ишлар органлари ва Миллий гвардия биргаликда илгари судланган шахслар, гиёҳванд моддаларни истеъмол қилувчилар, мастлик ҳолатлари ва вояга етмаганлар орасида ҳуқуқбузарликларнинг сабаб ва шарт-шароитларини аниқлайди.

-Махсус тадбирлар

Ишга жойлаштириш, ижтимоий реабилитация ва тарбия тадбирлари биргаликда ташкил этилади. Миллий гвардия ҳуқуқбузарлик содир этган шахсларнинг ҳаракатини қонуний йўл билан чеклашда ва фавқулодда вазиятларда қўлланадиган махсус воситалар билан қўллаб-қувватлайди. Ички ишлар органлари ҳуқуқий ва профилактика функцияларини амалга оширса, Миллий гвардия тартибни сақлаш ва фавқулодда қўллаш функцияларини бажаради. Уларнинг ҳамкорлиги қонун асосида жамоат тартибини сақлаш, ҳуқуқбузарликларнинг олдини олиш ва ҳуқуқий чоралар қўллаш йўналишларини қамраб олади. Жамоат тартиби ва хавфсизлик масалалари жамиятнинг барқарорлиги ва фуқароларнинг ҳаёти сифати учун муҳим аҳамиятга эга. 2019–2021 йилларда жамоат жойларида ҳуқуқбузарликлар сони икки баравардан ортиқ ўсиши бундай муаммоларнинг ортиб боришини кўрсатмоқда. Шу билан бирга, ҳуқуқбузарликларнинг турлари ва содир этилиш жойлари бўйича тўлиқ статистика мавжуд эмаслиги профилактика тадбирларини самарали режалаштиришда қийинчилик туғдиради. Аммо, профилактика инспекторлари ва Миллий гвардия ҳамкорлиги, махсус профилактика йўналишлари ва жамоатчилик фаолияти билан интеграцияланган ишлар ҳануз етарли даражада ривожланмаган. Бу ҳолат ҳуқуқбузарликларнинг олдини олиш ва жамоат тартибини сақлашда самарадорликни пасайтирмоқда. Шу муносабат билан ҳуқуқбузарликларга қарши комплекс чора-тадбирлар, статистик маълумотларни яхшилаш, технологиялардан кенг фойдаланиш ва жамоатчилик ҳамкорлигини ривожлантириш муҳим вазифа сифатида кўринмоқда. Ҳозирги кунда жамоат тартибига тажовуз қилувчи ҳуқуқбузарликларни олдини олиш жараёнида қатор муаммолар мавжуд бўлиб, улар қуйидагиларда намоён бўлади:

-Ҳуқуқий онг ва маданиятнинг етарли эмаслиги яъни айрим фуқаролар,

айниқса ёшлар орасида қонун талабларини билмаслик ёки уларга бепарво муносабатда бўлиш ҳолатлари учрайди. Бу эса ҳуқуқбузарликларнинг қайта-қайта содир этилишига олиб келади. Профилактика ишларининг тизимли эмаслиги, ҳуқуқбузарликларнинг олдини олиш кўп ҳолларда фақат оқибатга жавоб қайтариш билан чекланиб, илдиз сабабларни бартараф этишга етарлича эътибор берилмаяпти. Ижтимоий-иқтисодий омиллар таъсири яъни Ишсизлик, кам таъминланганлик, маънавий бўшлиқ, бўш вақтни мазмунли ташкил этмаслик айрим шахсларни жамоат тартибини бузишга мойил қилиб қўяди. Ҳуқуқни муҳофаза қилувчи органлар билан жамоатчилик ҳамкорлигининг етарли эмаслиги яъни фуқароларнинг ҳуқуқбузарлик ҳолатлари ҳақида хабар беришда фаол эмаслиги ёки бефарқлиги жамоат тартибини таъминлашга салбий таъсир кўрсатади. Замонавий таҳдидлар ва ахборот макони таъсири, ижтимоий тармоқларда зўравонлик, ахлоқсизликни тарғиб қилувчи контент ёшлар онгига салбий таъсир кўрсатиб, жамоат тартиби бузилишига сабаб бўлиши мумкин. Ушбу муаммоларни бартараф этиш учун ҳуқуқий тарғиботни кучайтириш, профилактик чора-тадбирларни комплекс тарзда амалга ошириш ҳамда давлат органлари, жамоатчилик ва оила ҳамкорлигини мустаҳкамлаш зарур.

Ички ишлар органлари тўғрисидаги қонун ички ишлар органларининг фаолиятини тартибга солади, жумладан жамоат тартиби ва ҳуқуқбузарликлар профилактикасини таъминлаш вазифаларини белгилайди. Қонунда жамоат тартибини сақлаш, ҳуқуқбузарликларни олдини олиш ва профилактика қилиш ички ишлар органларининг асосий вазифалари сифатида кўрсатилган. Шунингдек, ички ишлар органлари бошқа давлат органлари, жумладан Миллий гвардия билан ҳамкорлик қилиш ҳуқуқи ва мажбурияти белгиланган. Миллий гвардия тўғрисида”ги қонунга кўра Миллий гвардия — Ўзбекистон Республикаси Қуролли Кучларининг махсус тури бўлган ҳуқуқни муҳофаза қилувчи куч идораси сифатида белгиланган. Унинг вазифалари орасида жамоат хавфсизлиги ва жамоат тартибини таъминлаш ҳам, ҳуқуқбузарликлар профилактикаси ҳам бор. Қонуннинг мақсади — миллий гвардия фаолиятини ҳуқуқий тартибга солиш, давлат хавфсизлиги ва ҳуқуқни муҳофаза қилишни кучайтиришдир. Ҳуқуқбузарликлар профилактикаси тўғрисида”ги қонун ҳуқуқбузарликларнинг олдини олиш тизимини ташкил қилади ва профилактика чоралари, жамиятда ҳуқуқий тарғибот, фуқаролар билан ишлаш механизмларини белгилайди. Ички ишлар органлари билан бир қаторда жамоатчилик институтлари ва маҳалла тизими ҳам профилактика бўйича фаол иштирок этади.

Ҳамкорлик шакллари ва ҳуқуқий асослар

1) Жамоат тартиби ва ҳуқуқбузарликларнинг профилактикасида биргаликда ҳаракат қилишда Ички ишлар органларининг вазифаси — ҳуқуқбузарликларни

сезиб, уларни профилактик текисдан бартараф этиш, ҳуқуқбузарликлар сабабларини тадқиқ қилиш ва профилактика чораларини амалга ошириш. Миллий гвардиянинг вазифаси жамоат тартиби бузилиши ҳолларида ички ишлар органларига кўшимча куч сифатида тезкор таъсир қилиш, оммавий ҳуқуқбузарликлар авж олаётган ҳолатларда тезкор реакция беришдир. Шунингдек, ҳамкорлик профилактика жараёнида маълумот алмашиш, жанжаллар кутилган жойларда биргаликда патрул ташкил қилиш, ҳуқуқбузарликлар авж олиши эҳтимоли бўлган ҳудудларда хавфсизлик чораларини кучайтириш каби механизмлар орқали амалга оширилади.

2) Маъмурий ҳуқуқбузарликларни расмийлаштиришда ваколатларда Ички ишлар органларига жамоат тартибига оид маъмурий ҳуқуқбузарликлар бўйича баённомалар тузиш ваколоти берилган. Масалан, жамоат жойларида ичимлик истеъмоли, ҳайвонларга нисбатан шафқатсиз муносабат каби ҳолатларда ҳуқуқбузарликлар расмийлаштирилиши мумкин. Миллий гвардия ҳам муайян ҳолатларда ички ишлар органлари билан ҳамоҳангликда ҳуқуқбузарликларни аниқлаш ва баённомалар тузишда қатнашиш ҳуқуқига эга.

3) Профилактика тизимида ҳамкорликда қонунлар жамоат тартиби ва ҳуқуқбузарликларнинг олдини олиш учун бир нечта профилактик механизмлар белгилайди. Улар орасида:

- маъмурий қоидалар ва назорат тадбирлари — жамоат тартиби бузилиши эҳтимоли бўлган ҳолатларда тезкор бўлиб, ички ишлар органлари ва Миллий гвардия билан бирга кўрилади.

- жамоатчилик билан ҳамкорлик — маҳалла, профилактика инспекторлари, фуқаролар билан биргаликда иш олиб бориш тизимини кучайтириш;

- маълумот алмашиш ва тезкор реакция — ҳар икки орган ҳуқуқбузарликлар ҳақида маълумот алмашиб, шарт-шароитларга кўра тезкор чора кўрилишини таъминлайди.

3. Муаммоларни ҳал этишда ҳамкорликнинг аҳамиятида тезкор ҳаракатлар қобилиятини оширади: Ички ишлар органлари ва Миллий гвардиянинг бирлашган патрули жамоат тартиби бузилиш ҳолатларига тез ва самарали таъсир кўрсатиш имконини беради, ҳуқуқбузарлик профилактикаси кучаяди: Фуқаролар билан биргаликда профилактика ишларини олиб бориш ҳуқуқий онгни оширади ва ҳуқуқбузарликларнинг қайта содир этилишини камайтиради, маълумот ва ресурслар самарали тақсимланади, ички ишлар органлари ва Миллий гвардия томонидан маълумотлар алмашинуви ҳамда ресурсларни мувофиқлаштирилган тарзда жорий этиш жамоат тартибини яхшилади.. Юқоридагилардан келиб чиқиб, ички ишлар органлари ва Миллий гвардиянинг ҳамкорлиги жамоат тартиби ва ҳуқуқбузарликлар профилактикаси тизимининг асосий ҳуқуқий ва амалий пойдеворидир. Қонунлар орқали ушбу органлар

биргаликда жамоат хавфсизлигини таъминлаш, профилактика ишларини олиб бориш, ҳуқуқбузарликларни аниқлаш ва бартараф этиш бўйича четдан назорат қилинган тизим яратиш имконига эга. Таҳлилдан кўриниб турибдики, жамоат тартибига тажовуз қилувчи ҳуқуқбузарликлар – жамият хавфсизлиги ва фукаролар ҳуқуқлари учун жиддий таҳдиддир. Ички ишлар органлари ва Миллий гвардиянинг ҳамкорлиги профилактика, ҳуқуқбузарликларни аниқлаш ва бартараф этишда самарали механизм сифатида хизмат қилади. Замонавий таҳдидлар, ҳуқуқий онгнинг пастлиги ва ижтимоий-иқтисодий омиллар профилактика тадбирларининг долзарблигини оширади. Шунингдек, ҳуқуқий ҳамкорлик, патруллаш ва профилактика тадбирлари орқали жамоат тартиби ва хавфсизлигини таъминлашда самарадорликни ошириш мумкин. Мақола давлат органлари ва жамоатчилик ҳамкорлигининг жамоат тартиби ва ҳуқуқбузарликларнинг профилактикасидаги аҳамиятини таъкидлайди.

Фойдаланилган адабиётлар рўйхати (манбалар билан)

1. Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёев. (2020, 28 январ). ПФ-5948-сонли Фармон. Расмий веб-сайт: <https://president.uz>
2. Ўзбекистон Республикаси. (2023). Жиноятчилик ва ҳуқуқбузарликларни профилактика қилиш тўғрисидаги қонун. <https://lex.uz/docs/3027843>
3. CyberLeninka. (n.d.). Жамоат хавфсизлигини таъминлашда Миллий гвардия бўлинмалари ҳамда ички ишлар органлари ўзаро ҳамкорлигининг айрим жиҳатлари. <https://cyberleninka.ru/article/n/jamoat-xavfsizligini-ta-minlashda-milliy-gvardiya-bo-linmalari-hamda-ichki-ishlar-organlari-o-zaro-hamkorligining-ayrim-jihatleri>
4. UZA. (2025, март). “Хавфсиз ҳудуд” долзарб 90 кунлик тезкор профилактик тадбири бошланди. https://uza.uz/oz/posts/xavfsiz-hudud-dolzarb-90-kunlik-tezkor-profilaktik-tadbiri-boshlandi_769770
5. Vzglyad. (2025, февраль 12). Преступления в Узбекистане. <https://vzglyad.uz/ru/post/2025/02/12/prestupleniya-v-uzbekistane/?utm>
6. Izoh. (n.d.). Hamkorlik. <https://izoh.uz/uz/word/hamkorlik>
7. Darakchi. (2025). <https://darakchi.uz/uz/165734?utm>
8. Нимаитов, Шерзод Ниматжонович. "ЎЗБЕКИСТОНДА ПРОФИЛАКТИКА ИНСПЕКТОРЛАРИНИНГ ВАЗИФАЛАРИ ВА САМАРАДОРЛИГИНИ БАҲОЛАШ." JOURNAL OF NEW CENTURY INNOVATIONS 90.2 (2025): 290-300.
9. Ниматов, Ш. Н. ва бошқалар. (2025). Ёшлар ва хотин-қизлар жиноятчилигининг олдини олишда норматив-ҳуқуқий асослар ва ижтимоий профилактика механизмлари. Образование Наука и Инновационные Идеи в Море, 79(2), 143–157.

10. Хисрамов Х. Х. и др. ЎЗБЕКИСТОНДА КОРРУПЦИЯГА ҚАРШИ ҲУҚУҚИЙ СИЁСАТ ВА ПРОФИЛАКТИКА МЕХАНИЗМЛАРИ //JOURNAL OF NEW CENTURY INNOVATIONS. – 2025. – Т. 90. – №. 2. – С. 280-289.

11. Ниъматов Ш. Н. и др. ПРОФИЛАКТИКА ИНСПЕКТОРЛАРИ ТОМОНИДАН БАНДЛИГИ ТАЪМИНЛАНМАГАН, МЕҲНАТГА ЛАЁҚАТЛИ БЎЛГАН ДОИМИЙ ДАРОМАД МАНБАИГА ЭГА БЎЛМАГАН ШАХСЛАРН ШУНИНГДЕК ИШСИЗЛИКНИ АНИҚЛАШ ФАОЛИЯТИНИ ТАШКИЛ ЭТИШ ВА БУ БОРАДА ИЖТИМОИЙ ПРОФИЛАКТИКА МЕХАНИЗМЛАРИНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ //JOURNAL OF NEW CENTURY INNOVATIONS. – 2025. – Т. 90. – №. 2. – С. 301-312.

12. Неъматов Ш. Н. и др. «МУНОСИБ МЕҲНАТ ҚИЛИШ КОНСТИТУЦИЯВИЙ ҲУҚУҚИНИ ТАЪМИНЛАШДА ПРОФИЛАКТИКА ИНСПЕКТОРЛАРИНИНГ РОЛИ: ЎЗБЕКИСТОНДА ИШСИЗЛИК ВА КАМ ДАРОМАД БИЛАН БОҒЛИҚ ПРОФИЛАКТИК ФАОЛИЯТНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ» //Лучшие интеллектуальные исследования. – 2025. – Т. 58. – №. 1. – С. 272-287.

13. Нигматов Ш. Н. и др. ИҚТИСОДИЙ ЖИНОЯТЛАРНИ ПРОФИЛАКТИКА ҚИЛИШ: ЎЗБЕКИСТОНДАГИ АМАЛДАГИ ҲОЛАТ ВА ҲУҚУҚИЙ МЕХАНИЗМЛАР //Лучшие интеллектуальные исследования. – 2025. – Т. 58. – №. 1. – С. 254-271.

14. Ниматов Ш. Н. и др. ИҚТИСОДИЙ ЖИНОЯТЛАРНИ ПРОФИЛАКТИКА ҚИЛИШ: ЎЗБЕКИСТОНДАГИ АМАЛДАГИ ҲОЛАТ ВА ҲУҚУҚИЙ МЕХАНИЗМЛАР //Лучшие интеллектуальные исследования. – 2025. – Т. 55. – №. 1. – С. 229-243.

15. Ниматов Ш. Н. и др. ЁШЛАР ВА ХОТИН-ҚИЗЛАР ЖИНОЯТЧИЛИГИНИНГ ОЛДИНИ ОЛИШДА НОРМАТИВ-ҲУҚУҚИЙ АСОСЛАР ВА ИЖТИМОИЙ ПРОФИЛАКТИКА МЕХАНИЗМЛАРИ //ОБРАЗОВАНИЕ НАУКА И ИННОВАЦИОННЫЕ ИДЕИ В МИРЕ. – 2025. – Т. 79. – №. 2. – С. 143-157.

16. Абдухалимов У. Т. Ў., Ниматов Ш. Н. ПРОФИЛАКТИКА ИНСПЕКТОРИНИНГ МАҲАЛЛА ЁШЛАР ЕТАКЧИСИ ВА МАҲАЛЛА ЕТТИЛИГИ БИЛАН ЎЗАРО ҲАМКОРЛИГИНИ АҲАМИЯТИТ //Central Asian Journal of Multidisciplinary Research and Management Studies. – 2025. – Т. 2. – №. 4. – С. 14-20.

17. Ниматов Ш. Н. и др. АЁЛЛАР ЎРТАСИДА РЕЦИДИВ ЖИНОЯТЧИЛИК: САБАБЛАР, ТАҲЛИЛ ВА ПРОФИЛАКТИК ЁНДАШУВЛАР //Лучшие интеллектуальные исследования. – 2025. – Т. 55. – №. 1. – С. 365-379.